

Η «Λεωνίδειος μάχη» του Μανιακίου

Τη στιγμή που ο Παπαφλέσσας ετοιμαζόταν να φύγει από τη Δραΐνα φτάνουν σε βοήθειά του ο Ηλίας Κέρμας με 120 Κοντοβουνίσσιους, ο Θανασούλας Καπετανάκης με 80, ο Π. Κεφάλας με 20, ο Πιέρος Βοϊδής κι ο Τσαλαφατίνος με 120 Μανιάτες, ο Στ. Καπετανάκης με 20, ο Λίβας, ο Μπισσιάνης κι ο αδερφός του Γιώργης Δικαίος με 80. Έτσι όταν έφτασε στο Μανιάκι ο Παπαφλέσσας είχε μαζί του ίσαμε δύο χιλιάδες άντρες. Την άλλη μέρα το πρωί έταξε καραούλια στο βουνό Μαγκλαβά, πάνω από το χωριό Βλαχόπουλο, απ' όπου βλέπανε όλο τον κάμπο και προς το Ναβαρίνο. Έπειτα κοίταξε με τους άλλους καπεταναίους τις θέσεις, λίγο πιο ψηλά από το χωριό Μανιάκι, όπου λογαριάζε να ταμπουρωθούν για ν' αντικρούσουν τον εχθρό. Κατά το δειλινό τα καραούλια κάνανε σημεία πώς ο στρατός του Ιμπραήμ φάνηκε και τράβαγε για τα Χίλια Χωριά. Ο Παπαφλέσσας τότε πρόσταξε ν' ανάψουν όσες μπορούσαν πιότερες φωτιές για να νομίσει ο εχθρός πώς δυνατό και πολυάριθμο ήταν το στρατόπεδό μας. Πραγματικά ο Ιμπραήμ σταμάτησε και πέρασε τη νύχτα στα Χίλια Χωριά. Την άλλη μέρα το πρωί, 20 του Μάη, οι δικοί μας άρχισαν να φτιάχνουν τρία ταμπούρια. Το πρώτο, το πιο βορινό, θα το έπιανε ο Παπαφλέσσας, το δεύτερο ο ανεψιός του Δημήτρης Φλέσσας και το τρίτο, το πιο νότιο, ο Πιέρος Βοϊδής με τους Μανιάτες. «Ο τόπος όπου έγιναν τα οχυρώματα ταύτα ήσαν πλαγία, και όχι ράχης, ούτε κορυφή, δια να εμποδίσουν τον εχθρον νά μη συγκεντρώται εκ των όπισθεν». Και ήταν ακόμα πιο δυσκολο-υπεράσπιστα όπως ή απόσταση ανάμεσα στα ταμπούρια και στα μέρη που μπορούσε να προστατευτεί ο εχθρός στεκόταν μικρή κι έτσι οι δικοί μας «δεν είχαν ουδέ τον άπαιτούμενον χρόνον νά γεμίζουν δις και τρις τα όπλα των». Έπειτα από δυο ώρες που βγήκε ο ήλιος τ' ασκέρι του Ιμπραήμ έφτασε στο βουνό πάνω από το χωριό Σκάρμιγκα, μισή ώρα δρόμο από τα ταμπούρια μας. «Αφού οι Έλληνες είδαν το πολυπληθές στράτευμα των Τούρκων, το οποίον έσκέπασεν όλον τον τόπον, όσον βλέπει το μάτι του ανθρώπου, ενταύθα άρχισαν νά μουρμουρίζουν και κάποιοι είπεν ότι: »-Έχετε άλογον βαβαλάτε ύστερον και φεύγετε !...» Τ' ακούει ο Παπαφλέσσας κι αμέσως φωνάζει τον γραμματικό του Τισαμενό και τον προστάζει νά

πάρει τ' άλογά του κι όλους τους ψυχογιούς του εξόν από τον Μιχάλη Σταϊκόπουλο και νά πάει στην αντικρινή ράχη. Μα νά, κάμποσοι στρατιώτες, λογαριάζοντας πώς ήταν χαμένοι αν έμεναν στα πόστα που κράταγαν, πέφτουν στο Κρυόρεμα κι αρχίζουν να λακανε. Το σκάζει τότε, μ' όλους τους δικούς του, κι ο Σταυριανός Καπετανάκης. «Τούτον δε βλέποντες και άλλοι φεύγοντα παρεκινήθησαν και αυτοί και εδόθησαν εις φυγήν δια του αυτού ρεύματος. Έφυγαν δε υπέρ τους χιλίους». Μόλις πρόλαβαν να ξεφύγουν και κινήθηκε ή καβαλαρία του Ιμπραήμ. Μπήκε, από τα δεξιά, στο ρέμα και προχώρησε πέρα από το ταμπούρι που κράταγε ο Παπαφλέσσας. Από τ' αριστερά χωρίστηκε σε δύο κολόνες. Εκείνη που τράβηξε πιο δυτικά είχε σκοπό να εμποδίσει τυχόν επικουρίες που θάφταναν. Οι δικοί μας βρίσκονταν πια κυκλωμένοι. Ο Παπαφλέσσας όμως «νόμισε τούτο μάλλον ευτύχημα, δια να συνέλθουν όλοι ομού οι Έλληνες και να πολεμούν καλλίτερα και να μη λιποτακτούν». Διατάζει να μετρήσουν πόσοι είχαν απομείνει και βρίσκονται λιγότεροι από χίλιοι. Καθώς ήταν συναγμένοι τούς βγάζει φλογερό λόγο θυμίζοντάς τους τις νίκες στο Βαλτέτσι, στο Λεβίδι, στη Γράνα, στα Βέρβена και την καταστροφή της στρατιάς του Δράμαλη.

- Οπου νάναι φτάνουν, τούς λέει, δεκαπέντε χιλιάδες πατριώτες σε βοήθειά μας ο Πλαπούτας κι όλοι οι Αρκαδινοί, ο αδερφός μου Νικίτας, ο Κατσάκος κι άλλοι Μανιάτες. Σε μια ώρα θάναι εδώ. Θα τριγυρίσουν τ' ασκέρι του Ιμπραήμ και θα το χτυπάνε από τις πλάτες. Αδέρφια! ή πατρίδα καρτεράει από μας να δοξαστεί ξανά από τη νίκη μας! Μα πριν καλά-καλά τελειώσει την ομιλία του, μερικοί από τούς καπεταναίους «ιδόντες τον προφανή κίνδυνον» παρακινούσαν τον ανεψιό του Δημήτρη να του πει να κάνουμε γιουρούσι και διασπώντας τις γραμμές της εχθρικής καβαλαρίας να γλιτώσουν όσους τούς ευνοήσει ή τύχη. «Κανείς», όμως, «δεν έτόλμα να του εκστομίσει τοιούτον τι κατά πρόσωπον». τον σιμώνουν τέλος ο Κεφάλας κι ο Παπα Γιώργης, γνωστοί και οι δύο για την παλικαριά τους, και του

λένε, από μέρος όλων των καπεταναίων, πως αυτή στεκόταν ή τελευταία τους ευκαιρία να σωθούν. Τότε ο Παπαφλέσσας αποκρίνεται στον Κεφάλα: «Έχασα τις ελπίδες που στήριζα πάνω σου. Και μαζί μ' αυτές και την υπόληψη που είχα για σένα». Έπειτα γυρνά, πιάνει τον Παπαγιώργη από τα γένια και τραβώντας τα του λέει: «Μου τα ντρόπιασες, Παπαγιώργη!» Σταματά μια στιγμή και ύστερα του ξαναλέγει:

«Που να πάμε να φύγουμε; Έχουμε τακτικό στράτευμα όπου, όταν θα βγει από τα ταμπούρια, θ' αποτραβηχτεί με τάξη πολεμώντας; Δεν ξέρεις τάχα πως οι άτακτοι άμα βγουν από τα ταμπούρια σκορπίζουν κι ο καθένας παίρνει δικό του δρόμο; Τότε πέντε καβαλαραίοι του Ιμπραήμ θα μάς σφάξουν όλους». Όταν έπαψε να μιλάει ο Παπαφλέσσας, ο Μανιάτης Βοϊδής είπε τα αξιομνημόνευτα τούτα λόγια: «Πάμε στα ταμπούρια μας κι όποιος θα μείνει γιαμά, ας ακούει των γυναικών τα μοιρολόγια!...» Και τράβηξαν στα ταμπούρια τους ξέροντας πως το μόνο που τους απόμεινε ήταν να θυσιαστούν. Μόλις πρόλαβαν να φτάσουν σ' αυτά κι ο Ιμπραήμ ξαπολάτην επίθεσή του. Τα τάγματα τούτον τακτικού στρατού του προχωρούσαν χωρίς να λογαριάζουν το θάνατο που σκόρπιζαν τα κριοφιλία των Ελλήνων. Ο Παπαφλέσσας, καθώς είπαμε, κράταγε το βορινό ταμπούρι «το μάλλον αδύνατον και επικίνδυνον». Φορώντας την περικεφαλαία του στεκόταν ήρθιος πάνω σε μια πέτρα πιο ψηλή από τις άλλες, που «είχε προσέτι και μίαν μικράν αχράδα (γκορτζούλα), από εκεί διεύθυνε τον αγώνα, δίνοντας με το

παράδειγμά του θάρρος στους δικούς μας. Δίπλα του στεκόταν ο νεαρός Γάλλος εθελοντής πού, είχε κατέβει πριν από λίγο καιρό στην Ελλάδα μαζί με τον στρατηγό Ρός. Το μεσημέρι κάλεσαν οι σάλπιγγες του εχθρού τον αιγυπτιακό στρατό να πάψει την επίθεσή του και ν' αποσυρθεί για να κολατσίσει. Όσο που «οι νεροκουβαλητάδες επήγαινον και ήρχοντο δίδοντες νερόν εις τους διψώντας στρατιώτας», οι καπεταναίοι μας τρέξαν να βρουν τον Παπαφλέσσα. «Καλό είναι, του λένε, να φύγουμε τώρα που οι τούρκοι ξαποσταίνουν και τρώνε ψωμί». Ο Παπαφλέσσας τους αποκρίθηκε: «Εγώ σας είπα και πρώτα και τώρα σας το λέγω τη φευγάλα να μην τη βάζετε διόλου στο νου σας, γιατί εμείς χανόμαστε άδικα αν πεσομε πάνω στη φωτιά του εχθρού. Όχι, δε θα παραδώσω τους Έλληνες μόνος μου σ' αδιάκοπο ντουφέκι του τακτικού! Έπειτα εμείς καρτεράμε τη βοήθεια πού, καθώς γνωρίζετε, θα φτάει ώρα την ώρα. Παγαίνετε τώρα στα πόστα σας !...». Γύρισαν στα ταμπούρια τους και σε λίγο εξαπολύθηκε το γενικό γιουρούσι του εχθρού. Δυο φορές έφτασαν ίσαμε τις θέσεις που κράταγαν οι Έλληνες, μ' αναγκάστηκαν ναπισωδρομήσουν. Κι ενώ ετοιμάζονταν να ξεχυθούν σε τρίτο γιουρούσι, ακούστηκε βορινά μια μπαταρία. Ήταν ο Πλαπούτας που έφτανε με χίλια πεντακόσια παλικάρια. Ο Ιμπραήμ τότε, γυρεύοντας να προλάβει τη βοήθεια που ερχόταν, ρίχνει όλες του τις δυνάμεις πάνω στους δικούς μας. Οι εχθροί πάτησαν πρώτο το ταμπούρι του Παπαφλέσσα. Ο ανεψιός του Δημήτρη παρατάει το πόστο του και τρέχει να βοηθήσει το θείο του. τον βλέπει ο Παπαφλέσσας και τον προστάζει να γυρίσει πίσω και να υπερασπιστεί τη δική του θέση. Μα όταν έφτασε σ' αυτή βρήκε να την έχουν πατήσει οι εχθροί. «Εκεί κτυπών και κτυπούμενος υπό πολλών Τούρκων εχάθη και αυτός και οι στρατιώται του». Στο ταμπούρι του Παπαφλέσσα ανακατώθηκαν τούρκοι κι Έλληνες και γίνηκαν όλοι ένα. Όπως οι εχθροί φόραγαν κόκκινες στολές, «ο τόπος όλος εκοκκίνισεν από αυτές κι από τα αίματα». Ο σημαιοφόρος του Παπαφλέσσα, ο Δημήτρης από τη Χίο, για να μην πέσει ή

σημαία στα χέρια του εχθρού την σκίζει, τη χώνει στο στήθος του, σπάζει και το σταυρό του κονταριού και τον βάζει στο σελάχι του, και με το σπαθί στο χέρι σαν αστραπή χιμά πάνω στο τούρκικο ασκέρι και φεύγει. Τελευταίο έπεσε το ταμπούρι του Πιέρου Βοϊδη, που κράταγαν οι Μανιάτες, καθώς ήταν το πιο δυνατό απ' όλα. Όσοι από τους δικούς μας απόμειναν ακόμα ζωντανοί ρίχνονται μέσα στο ρέμα και κάνουνε να φύγουν κατά την Ανδρούσα. Τίποτ' άλλο δεν ακουγόταν πια «από τα λιανίσματα των σπαθίων και των γιαταγανιών». Στην έξοδο της ρεματιάς ένα τάγμα του εχθρού καρτέραγε τους εκατόν πενήντα δικούς μας που ήταν ακόμα ζωντανοί. Δεν τους απόμεινε παρά ν' ανοίξουν δρόμο με το σπαθί στο χέρι. το κατόρθωσαν μα οι πιότεροι απόμειναν για πάντα εκεί.

Σιγά σιγά σκόρπαγε ο καπνός της μάχης. Οι νικητές τότε βάλθηκαν να σκυλεύουν τους σκοτωμένους. Ύστερα άρχισαν να κόβουν τ' αυτιά τους, να τα πάνε στον Ιμπραήμ να πάρουνε μπαξίσι. Τότε τσακώθηκαν «μεταξύ των ποίος από αυτούς να έχει περισσότερα». Κατέβηκε τέλος κι ο Ιμπραήμ στο ταμπούρι τούτον Παπαφλέσσα. Αφού έκανε ντουάδες στον Αλλάχ για τη νίκη, πρόσταξε το στρατό του να ρίξει τρεις νικητήριες μπαταρίες. Μετά παράγγειλε να τούτον φέρουν το κουφάρι τούτον Παπαφλέσσα. Βρήκαν το ακέφαλο κορμί του. Δίπλα του κείτονταν νεκρός ο νεαρός Γάλλος κι ολόγυρα πλήθος τα κουφάρια των εχθρων. Λίγο πιο πέρα πέτυχαν και το κεφάλι τούτον ήρωα. Το έφεραν στον Ιμπραήμ τους είπε να χώσουν στη γη ένα ψηλό παλούκι και να στήσουν όρθιο τον σκοτωμένο δένοντάς τον πάνω σ' αυτό. Ύστερα στερέωσαν στο κορμί και το κεφάλι, αφού πριν πλύνανε τα αίματα από τα γένια του. Τότε «ο νεκρός εφαινέτο ως να ήτο ζωντανός». Ο Ιμπραήμ, αφού «ακίνητος κι άφωνος τον παρετήρησεν ολίγον», γυρνά και λέει στους αξιωματικούς του:

«Πραγματικά, στάθηκε ένας ικανός και γενναίος άνθρωπος. Και καλύτερο θα ήταν, κι ας παθαίναμε άλλη τόση ζημιά, να τον πιάναμε ζωντανό, γιατί πολύ θα μας χρησίμευε».

(Πηγή: Φωτάκου-Απομνημονεύματα).